

Mağara Ressamları: Dünyanın İlk Sanatçılarının Gizemli Dünyası

Gregory Curtis, Çev. H. Dikmen

İstanbul, Redingot Kitap, 2017, 342 sayfa, ISBN: 978-605-67-2714-6.

Büşra TÜRKARSLAN*

Amerika’da uzun yıllar editörlük yapan yazar Gregory Curtis, bu kitapta sanata ve tarihe ilgi duyan birçok insan gibi; insanların ilk dönem soyut düşünme ürünleri olan mağara resimleri üzerine önemli araştırma sonuçları ve tespitler sunmaktadır. Yazar, eserini kızıyla birlikte Fransa’da bir mağara ziyareti sonrasında 2006 yılında ortaya çıkarmıştır. Yazarın ayrıca Melos-Venüs heykeli üzerine de bir eseri bulunmaktadır. Yani Curtis, tarih öncesi devir yaşamı ve sanatı üzerine ilgili ve meraklı bir yazardır.

Eser, alanında çalışma yapanları tatmin edebileceği gibi konuya meraklı okuyuculara da önemli ve tatmin edici bilgiler vermektedir. Kitabımız, mağara sanatı arkeolojisinin kısa tarihçesi kabul edilebilecek özellikte olup, tarih öncesi ressamlarının renkli dünyasına bir yolculuk yaşatmaktadır. Bahsi geçen dönemlerde insanların neden bu karanlık ve derin mağaralarda resim çizme ihtiyacı duyduğu sorusuna kafa yoran eser; söz konusu etkileyici resimler için net bir sebep sunamasa da onları cazip kılan biraz da bu yöndeki gizemli bulanıklık hâlidir.

Yazar, mağara sanatı arkeolojisiyle ilintili olarak öne sürülen dört teori üzerinde duruyor: mitsel tahkiyeler, kabilelerin uyguladığı totemler, av büyüsü ve şamanlar teorisi... Her biri oldukça ilginç ve ustaca düşünülmüş bu teoriler kaçınılmaz olarak okuyucunun da düşünce ve hayal dünyasını harekete geçiriyor. Bu anlamda yazar, mağaralardaki deneyimlerini oldukça başarılı bir şekilde aktardığı bölümleri okuturken de okuyucusuna, sanki o mağaralarda adım atıyormuş hissini yaşıyor. Tabii kitapta da belirtildiği üzere vurgulanan bu dört teoriden herhangi birini ispatlamak ne yazık ki mümkün

* Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul, busra.turkarslan@stu.fsm.edu.tr

değil. Yüz binlerce yıl geriye gidip bakma imkânımız olsa, belki bu teorilerden birini kesin olarak kabul edebilirdik. Yine de şamanlar teorisinin detaylı olarak işlendiği *Mağaradaki Zihin* kitabı ile bu kitabı arka arkaya okumanın; arkeoloji, antropoloji ve sanata ilgi duyan herkes için daha faydalı olacağı söylenebilir.

Kitabın “Baştan Çıkarıcı Balta; İyi Giyimli Yeni Gelenler” başlıklı ilk bölümünde, söz konusu mağara resimlerinin yapıldığı dönemin şartları değerlendirilmekte ve bu resimlerin yapılış nedenleriyle ilgili yorumlara yer verilmektedir. Bu bölümde Homo Sapiens ve Neandertallerin yaşamları ve mücadelelerine de değinilmektedir. Esasen Neandertallerin sayılarının azalmasındaki Homo Sapiens faktörünü burada da görebiliyoruz. “Bir Kuşkucu Hatasını Kabul Ediyor; Bayan Mary E. Boyle’un Tutkusu” başlıklı ikinci bölümde, bu resimlerden bir bölümünü keşfeden bilim insanlarının karşılaştığı tepkiler ve sonrasındaki haklılıklar ortaya konmaktadır. “Asil Robot, Meraklı Bir Köpek; Başrahibin Dağdaki Vaazları” başlığını taşıyan üçüncü bölümde, Lascaux Mağarası’na yolu düşen gençlerden birinin robot isimli köpeği vasıtasıyla mağaradaki resimlerin keşif süreci anlatılmaktadır. Tabii sonrasında uzmanların sürece müdahalesi de... Dördüncü bölüm ise “Büyük Siyah İnek; Bir At Nasıl Resmedilir?” başlığını taşımakta ve bölgedeki tarih öncesi dönem resimlerinin önemli bir kısmına sahip Lascaux Mağarası’ndaki resimlerin yorumlarını içermektedir. Beşinci bölüm “Bizonlar Arasında Fırtınalı Bir Piyes; Altın Oran” başlığını taşımakta olup, burada Sanat Tarihçisi Max Raphael’in resimler hakkındaki yorumlarına değinilmektedir. “Canlı Ama Güvenilmez Bir Yaratıcılık; Tuhaf Sembolik Oklar” isimli altıncı bölüm, Raphael’in yorumlarının bir müsveddesinin ortaya çıkması ve bunu değerlendiren A. Laming’in düşüncelerini içermektedir. “Üç Dişli Mızrak Şeklindeki Mağara; Çiftleşme Değil Birleşim” başlıklı yedinci bölümde, A. Laming’in tez danışmanının, dönem sanatını anlamlandırmak üzere oluşturduğu düşüncelere yer verilmektedir. “Bir Teknede Üç Erkek Kardeş; Büyücü” başlıklı sekizinci bölümde, Les Trois-Freres Mağarası’ndaki resimlerin keşif sürecinden ve Curtis’in mağara izlenimlerinden bahsedilmektedir. Dokuzuncu bölüm “Bir Sualtı Geçidi; Kaya Üzerindeki Kafatası” başlıklı olup, tarih öncesi devirlerle ilgili Sanat Uzmanı Jean Clottes’in araştırmaları ve keşifleri üzerine oluşturulmuş bir bölümdür. Onuncu ve son bölüm ise “Tuhaf, Stilize Edilmiş Kadınlar; Dünya Altında Başka Dünya” başlığını taşımakta ve Curtis’in, mağara resimleri kültürü üzerine yorumlarından oluşmaktadır.

İlgi çekici anlatımıyla okuyucuyu başlangıçtan itibaren kendisinden ayrılmamaya sevk eden *Mağara Ressamları*; tarih öncesi yaşam şartları ve insanın ilk soyut düşünme ürünleri olan resimler hakkında merakımızı hep canlı tutmaktadır. Yazarın, bu resimlerin ilk ortaya çıkışına uzmanların verdiği bilgiler çerçevesinde yaptığı tarih saptaması olan yaklaşık kırk yedi bin yıllık süreç gerçekten önemli bir tespittir. Bu tespit; insanın aklını soyut düşünme becerisiyle birlikte kullanmaya başladığı zamanları göstermekle birlikte, kutsal kitaplarda geçen, insanın halife tayin edilmesini ve emaneti yüklenişini hatırlatmaktadır. Yazarın uzmanların fikirlerine dayandığı görüş, insan beyninde kırk yedi bin yıl kadar önce bir nörolojik değişimin yaşandığı tespiti bunu kuvvetlendirmektedir.

Resimlerin yorumlarının ele alındığı kısımlarda bu resimlerin özelliklerinin ve ressamın bilincinin; insanı, ister istemez resimlerin kalitesi ve üslubu dikkate alındığında, günümüzdekilerden çok da farklı

olmadığı düşüncesine götürmektedir. Bu bakımdan kitap, insan bilincinin serüveni hakkında da bize önemli farkındalıklar sağlamaktadır. Kitapta sabırlı okuyucu için değil ama diğerleri için zorlayıcı olabilecek kısım; daha çok ilk bölümde yer almaktadır. Çünkü sabırsız veya konuya çok aşina olmayan okuyucu, gizemli cümleler nedeniyle olayların birbirine eklenmesini takip etmekte zorlanabilir. Bunu da doğal karşılamak gerekir diyebiliriz. Neticede her kaliteli eser, sırlarını kendisine sabredebilenlere verir. Öz yapı ve tarih bakımından kapsamlı bir eser olan *Mağara Ressamları*, hem soyut düşünceyi hem de bunu aktarmanın yoğun ve estetik bir yolunu bulan ilk atalarımıza duyulması gereken hayranlık ve saygıyı gözler önüne serer. Bunların yanı sıra eser; arketip görsellerle ve kısa biyografilerle desteklenmesi, son yüz elli yıllık araştırmalara detaylıca değinilmesi ve mağara resimlerinin anlamı üzerine yapılan çalışmaların tarihsel bir kronolojiyle akıcı şekilde anlatması ile ilgili, okuyucusuna yol tayin edebilecek nitelikte bir eserdir.